

ВІДГУК

рецензента, кандидата юридичних наук, доцента

ОЗЕЛЬ ВІТАЛІНИ ІВАНІВНИ

на дисертацію

ЧЕКАРЬОВА ЄВГЕНА ВОЛОДИМИРОВИЧА

**на тему: «МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З
ПРАВ ЛЮДИНИ В СФЕРІ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ»,
поданої на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 08 «Право» за
спеціальністю 081 «Право»**

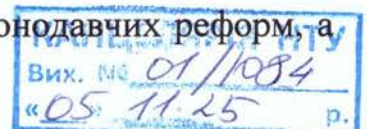
Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Дисертація Є.В. Чекарьова присвячена дослідженню механізмів реалізації рішень Європейського суду з прав людини у кримінальній юстиції України. Обрана тема дисертаційного дослідження характеризується значним ступенем актуальності в умовах сьогодення. Це безперечно зумовлене активізацією євроінтеграційних процесів в Україні після набуття статусу країни-кандидата на шляху членства в ЄС, та водночас необхідністю трансформації національної правової системи у бік адаптації до європейських стандартів захисту прав людини.

Україна на цьому шляху стикається з низкою системних проблем, пов'язаних з виконанням рішень ЄСПЛ. Такі обставини безпосередньо впливають на якісні показники кримінального судочинства та збільшення кількості заяв до ЄСПЛ проти України.

Комплексний характер обраної проблематики дозволяє системно проаналізувати механізми застосування українськими судами практики ЄСПЛ у якості джерела права, напрями впливу Європейської конвенції з прав людини на демократизацію та об'єктивізацію судового розгляду та вплив рішень ЄСПЛ у частині їх виконання на необхідність перегляду справ та трансформацію кримінально-процесуального права України в цілому.

Автор цілком слушно вказує, що механізм виконання рішень ЄСПЛ в Україні розвивається фрагментарно, у межах окремих законодавчих реформ, а

не як цілісна правова система. Саме тому дослідження, спрямоване на формування цілісної концепції виконання рішень ЄСПЛ у сфері кримінальної юстиції, має не лише наукове, а й важливе прикладне значення для судів, законодавця, органів прокуратури, адвокатури та Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Отже, дослідження обраної теми є не лише своєчасним, але й таким, що має реальну практичну значущість, особливо в умовах зростання кількості справ проти України у ЄСПЛ та необхідності належного виконання міжнародно-правових зобов'язань.

Оцінюючи зв'язок роботи з напрямками наукових досліджень ЗВО, необхідно зазначити, що дисертаційне дослідження виконане у межах планових науково-дослідних тем у галузі природничих, технічних, суспільних і гуманітарних наук НАН України на 2024-2028 роки, затвердженими Постановою НАН України від 10 січня 2024 р. № 8, ґрунтується на положеннях Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021.

Оцінка наукового рівня дисертації і наукових публікацій здобувача.

Рецензування дисертаційного дослідження Є.В. Чекарьова дозволило зробити висновок про те, що воно є структурованим та ґрунтується на результатах аналізу значної кількості законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів, практики ЄСПЛ та національної судової практики, наукового доробку загальної теорії держави і права, кримінального, конституційного та міжнародного права, а також наукових праць, присвячених окремим питанням щодо дослідження механізму реалізації владою України рішень Європейського Суду з прав людини.

Автором обґрунтовано, що, незважаючи на наявність окремих наукових праць, присвячених впливу практики ЄСПЛ на українське законодавство, питання функціонування механізму реалізації рішень ЄСПЛ у сфері кримінальної юстиції не було предметом комплексного монографічного або дисертаційного аналізу. Таким чином, робота не дублює існуючі дослідження, а заповнює суттєву наукову прогалину у напрямі розробки пропозицій щодо

вдосконалення механізму реалізації рішень Європейського суду з прав людини в Україні.

Сформульовані здобувачем мета і завдання дослідження є логічними, чіткими та відповідають предметному спрямуванню роботи. Об'єкт і предмет визначені коректно, не виходять за межі заявленої спеціальності та відображають реальний зміст дослідження.

Визначення та підбір методологічних інструментів дослідження, наукових підходів відзначається комплексністю та науковою доцільністю, а аналітико-синтетичне опрацювання судової практики, наукових джерел, порівняльний аналіз зарубіжного та національного досвіду виконання рішень ЄСПЛ у кримінальній юстиції забезпечили успішне розв'язання визначених дисертантом завдань.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації підтверджується їх оприлюдненням у фахових наукових журналах, обговоренням на наукових конференціях, інших наукових заходах. Проведена автором науково-дослідна робота є результатом його власних напрацювань, вдалою спробою розробки практичних пропозицій щодо удосконалення національного законодавства та практики виконання рішень ЄСПЛ Україною.

Основні положення роботи знайшли відображення у 12 наукових працях, з них 5 наукових статей (дві у співавторстві), опублікованих у фахових виданнях, та у 7 тезах доповідей на круглих столах, всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях. Здійснення аналізу дисертаційного дослідження та наукових публікацій дає підстави стверджувати про належну обґрунтованість результатів дисертації Є.В. Чекарьова. Такий висновок підтверджується, у тому числі, достатнім обсягом наукових публікацій, що висуваються відповідно до чинного законодавства України.

Наукова новизна одержаних результатів

Наукова новизна роботи підтверджується сформульованими автором положеннями, що виносяться на захист. Ці положення є самостійними та містять ознаки наукової новизни.

Серед найбільш значущих результатів варто виділити:

1. Авторське визначення механізму реалізації рішень ЄСПЛ у сфері кримінальної юстиції, яке подано як багаторівневу систему із взаємодією інституційних, процесуальних і нормативних елементів (розд. 1, с. 53-54). Це визначення відрізняється від наявних у вітчизняній доктрині тим, що охоплює не лише стадію виконання рішень, але й превентивні механізми недопущення повторних порушень.

2. Систематизація заходів індивідуального та загального характеру, що мають застосовуватися після винесення рішення ЄСПЛ (розд. 2, с. 120–132). Зокрема, автор виокремлює типи загальних заходів, які повинні мати «анти-рецидивний» характер.

3. Обґрунтування застосування рішень ЄСПЛ за принципом *erga omnes*, тобто їх поширення на всі подібні правовідносини, а не лише на справу заявника (розд. 2, с. 163, розділ 3, с. 165-166). Цей підхід має важливе значення для кримінальної юстиції, де повторюваність порушень є типовою (нелюдське поводження, тривале тримання під вартою тощо).

4. Пропозиції щодо доповнення КПК України окремими нормами щодо процедури врахування практики ЄСПЛ судами (розд. 3, с. 165-170). На відміну від наявних законопроектів, дисертант аргументує не декларативне, а процесуально вбудоване закріплення цього механізму.

5. Розроблені та запропоновані доцільні напрями подолання колізій між практикою Європейського Суду з прав людини та нормами національного кримінального законодавства України шляхом процесу нормотворення (Розділ 3, 3.2).

Теоретичне та практичне значення роботи

Результати дослідження поглиблюють теоретичні уявлення про правову природу рішень ЄСПЛ, їх обов'язковість та способи впливу на кримінально-процесуальну діяльність держави. Дисертація може слугувати базою для подальших розробок у галузі міжнародного права, конституційного права, кримінального права та кримінального процесу та удосконалення механізмів захисту прав людини.

Автор запропонував конкретні зміни до нормативно-правових актів України, спрямовані на підвищення ефективності виконання рішень ЄСПЛ, що може бути використано у законотворчій діяльності парламенту та профільних комітетів.

Структура та зміст дисертації

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Логіка викладу послідовна, зміст відповідає сформульованим завданням, обсяг роботи засвідчує достатню глибину дослідження.

У ході вивчення як дисертаційного дослідження, так і наукових публікацій, фактів порушень академічної доброчесності не виявлено. Дисертаційна робота Чекарьова Євгена Володимировича є оригінальною, самостійно виконаною науковою працею.

Загалом позитивно оцінюючи дисертацію Є.В. Чекарьова, необхідно звернути увагу на окремі положення, що могли би слугувати предметом подальших наукових досліджень або дискусії під час публічного захисту.

1. В результаті дослідження автор приходить до висновку про те, що в Україні не існує механізму виконання рішень ЄСПЛ про тимчасові заходи (див стор. 162) і пропонує впровадити такий механізм. Але, з огляду на природу тимчасових заходів, вони є вказівкою ЄСПЛ державі вчинити певні дії чи утриматися від певних дій. Більш того, ЄСПЛ наполягає на необхідності безпеляційного, невідкладного виконання тимчасових заходів. З іншого боку, вся дисертація побудована на необхідності наявності балансу між рішеннями ЄСПЛ і національним правом. З огляду на вищенаведене має місце дисонанс між необхідністю безпеляційного виконання рішення ЄСПЛ про тимчасові заходи і необхідністю дотримання балансу між рішеннями ЄСПЛ і національним правом.

2. Дисертація містить пропозиції щодо законодавчого врегулювання можливості перегляду вироків по кримінальних справах EgraOmnes після появи нової практики ЄСПЛ, що може покращити становище засудженого. Але цей

механізм суперечить принципу *res judicata*, що може значно ускладнити роботу і без того перенавантаженої судової системи.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота ЧЕКАРЬОВА ЄВГЕНА ВОЛОДИМИРОВИЧА на тему: «МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ В СФЕРІ КРИМІНАЛЬНОЇ ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ», за актуальністю обраної теми, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною значимістю здобутих результатів відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 261 (із змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 р. № 283), наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами від 12.07.2019 р.) і Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор – Чекарьов Євген Володимирович, на підставі прилюдного захисту, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

кандидат юридичних наук, доцент,

в.о. завідувача кафедри

теорії та публічного права

Навчально-наукового інституту управління,

технологій та правових наук

Національного транспортного університету

ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ

Ученый секретар Национального
транспортного университета

Олександр ІВАНУШКО

« 04 » 11 20 25 р.

Віталіна ОЗЕЛЬ